

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ  
імені ІВАНА КОЖЕДУБА

## **СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ**

**Збірник матеріалів VIII Міжнародної наукової конференції  
Харківського національного університету  
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба**

24-25 травня 2024 року

Харків  
2024

VIII Міжнародна наукова конференція Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Сучасна війна: гуманітарний аспект»: збірник матеріалів, 24-25 травня 2024 року. – Х.: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2024. – 304 с.

Наведені публікації за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок, які виконані науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, докторантами, ад'юнктами, аспірантами та іншими фахівцями органів військового управління, закладів, установ і підприємств.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, фахівців у сфері військового управління, морально-психологічного забезпечення збройних сил.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Затверджено до друку Вченою радою Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, протокол №6 від 21 травня 2024 року.

<i>Харламов М., Чиркіна-Харламова М.</i> ДО ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З ВНУТРИШНЬО-ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ (на прикладі працівників вільного найму Національного університету цивільного захисту України) .....	77
<i>Титаренко О., Крячко О.</i> ДО ПИТАННЯ МОБІЛІЗАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ УМОВНО-ДОСТРОКОВО ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ ДЛЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ЇХ УЧАСТІ В ОБОРОНІ КРАЇНИ, ЗАХИСТІ ЇЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ.....	80
<i>Староконь Є., Якуба Р.</i> ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ УКРАЇНИ.....	83
<i>Войтович Є.</i> ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ ЛЮДИНИ.....	86
<i>Платонов В.</i> ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПСИХОЛОГІЧНОМУ СУПРОВОДІ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ З РОЗМІНУВАННЯ.....	92
<i>Фалько С.</i> СУЧАСНА ВОЄННО-ІСТОРИЧНА НАУКА ТА ВИКЛАДАННЯ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ В ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ЗМІН .....	95
<i>Садрицька С.</i> ЗАГРОЗИ ПРОДОВОЛЬЧІЙ БЕЗПЕЦІ ВЕЛИКОГО МІСТА В УМОВАХ ВІЙНИ (на прикладі м. Харків).....	98
<i>Храбан Т.</i> ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТСЬКО-КУРСАНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	101
<i>Чаркіна Т.</i> ІСТОРИОГРАФІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ .....	104
<i>Савчук О., Пасічник В.</i> НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: КОЛЕКТИВНА ТРАВМА .....	108
<i>Чернишова Т.</i> НАРАТИВ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ.....	111
<i>Холох О.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ «ОБРАЗУ ВОРОГА» У ВІЙНАХ ТА ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТАХ.....	114
<i>Кошелева Н.</i> МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПОСТРАЖДАЛОГО ВІД ВІЙНИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ.....	118
<i>Гончарова О.</i> ЖІНКИ УКРАЇНИ У ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУСІ 2014–2024 РОКІВ.....	121
<i>Кравченко А.</i> МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ЯК СПОСОБИ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ТА ПОВЕДІНКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	126

прийнята в Страсбурзі, 28 лист. 1987 р. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_068](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_068).

11. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти: Закон від 12 лип. 2018 р. № 2505-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19>.

12. Про утворення Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон від 10 квіт. 2019 р. № 248-р. *Верховна Рада України*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2019- %D1 %80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2019-%D1%80).

## **ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПСИХОЛОГІЧНОМУ СУПРОВОДІ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ З РОЗМІНУВАННЯ**

***В. Платонов**, доктор філософії (PhD) зі спеціальності психологія  
Національний університет цивільного захисту України*

Розвиток сучасних технологій у сфері візуалізації, доповненої та віртуальної реальності на сьогодні досяг значних надбань, які можна використовувати в різних напрямках психологічної роботи з професійними контингентами сектору безпеки та оборони України.

Робота фахівців з розмінування являє собою контакт з вибухонебезпечними предметами, що є діяльністю з прямою загрозою для життя. Тому потреба в професійній та психологічній підготовці фахівців з розмінування була й залишається актуальним й важливим питанням. Їх підготовка займає дуже багато часу, бо відзначена діяльність потребує від людини великої кількості знань, вмінь, а також чималих психологічних ресурсів. Такими знаннями є напрацьована база знань видів, типів та принципи дії різних вибухонебезпечних предметів. Слід врахувати, що в умовах російсько-української війни номенклатура застосованих видів озброєння значно розширилася. Ворогом застосовуються сучасні модифікації та модернізовані версії застарілих боєприпасів. Лише цей фактор змушує фахівців з розмінування (в незалежності від відомств), постійно навчатись нових знань про «новинки» на які можна натрапити на деокупованих територіях. Враховуючи лише цей чинник можна уявити наскільки фактор новизни та відсутності інформації впливає на психологічний та функціональний стан сапера, а це в свою чергу на його можливість безпомилково виконувати діяльність.

Для розширення можливостей навчання фахівців з розмінування, сьогодні широко впроваджується використання технологій віртуальної та доповненої реальності [6]. Навчання з використанням цих технологій дає можливість

опанувати роботу із більшою кількістю видів вибухонебезпечних предметів, навчитися працювати з інтерфейсами нових міношукачів та детекторів і їх налаштуваннями [1]. Звісно, це не в якому разі не замінить реальні практичні заняття та відпрацювання умінь з реальним обладнанням та макетами, але використання інтерактивних тренажерів дозволяє охоплювати значно більшу кількість майбутніх фахівців з розмінування, які тільки почали навчання. Тому в сфері навчання використання технологій доповненої реальності є доречним та актуальним у реаліях сьогодення.

Не менш важливим є те, що інтерактивні тренажери дозволяють ускладнювати або спрощувати складність виконання навчального завдання, що значно розширює можливості професійної та психологічної підготовки майбутніх саперів. Поступове ускладнення завдань, які можна виконати на інтерактивному тренажері є частково «щепленням» або психологічною готовністю до непередбачуваних ситуацій, які можна успішно пройти в ігровій формі та безпечних умовах, що є частиною психологічної підготовки в межах психологічного супроводу діяльності.

Психологічний супровід діяльності фахівців з розмінування починається з початку їх професійної підготовки. В наших попередніх дослідженнях нами не раз зазначалося, що діяльність з розмінування є виснажливою не тільки фізично, а й психологічно. Це призводить до швидкої втомлюваності та відчуття монотонності праці [4]. Такі прояви є негативними, що ведуть до виникнення помилкових та неточних дій, а також до зневажливого ставлення небезпеки. В діяльності з розмінування, будь-яка неточність чи помилка веде до травмування або непередбачуваних наслідків. Тому фахівці з розмінування повинні знаходитися під постійним наглядом психолога та проходити заходи, спрямовані на визначення їх поточного психологічного стану [3].

Застосування технологій доповненої та віртуальної реальності в психологічному супроводі й реабілітаційних заходах для військовослужбовців на сьогодні є поширеною практикою в різних країнах світу. Набутий досвід показує ефективність використання технічних можливостей для подолання травматичної події з метою її раціоналізації та зміни ставлення до себе через можливість вирішити травмуючу ситуацію з позитивним результатом [5].

Враховуючи те, що фахівці з розмінування на сьогодні стикнулися з надзвичайно великим масштабом робіт та їх складністю, а залученість до виконання діяльності вже є понаднормовою. У зв'язку з цим питанням, збереження працездатності фахівців з розмінування є першочерговою задачею, яку повинні вирішувати заходи психологічного супроводу діяльності. Окрім класичних методів які використовуються психологами: тренінгові вправи, що направлені на релаксацію та роботу з емоційними станами, які не завжди можуть сприйматися учасниками. В цьому випадку доцільно використовувати більш

сучасні методи психологічної роботи з використанням доповненої та віртуальної реальності. Їх використання в роботі з емоційними станами дозволяє пропрацювати більший спектр проблемних чинників, які можуть проявитися у фахівців з розмінування. Такими є, відчуття тривоги перед виходом на заміновану ділянку, переживання страху перед новим або невідомим вибухонебезпечним предметом, відчуття ніяковості та невпевненості в собі. Ці негативні прояви цілком можна припрацьовувати за допомогою використання моделюючих ситуацій з використанням доповненої реальності. Окрім вправ з професійної діяльності можливе використання доповненої реальності для візуалізації безпечного та комфортного місця й вправ направлених на релаксацію і підтримку особистісного ресурсу [2].

Таким чином, використання сучасних технологій доповненої та віртуальної реальності доцільно використовувати для вирішення широкого спектру психологічних завдань.

Це дозволить вирішити проблемні питання в подоланні професійних страхів через їх моделювання та успішне подолання. Створити умови для повторення стресових подій де фахівець разом з психологом може знову прожити негативний емоційний досвід для його раціоналізації та реалізації. Немеш важливим є застосування віртуальної реальності в вправах на релаксацію та подоланні надмірних емоційних переживань, пошуку власних ресурсів, які дозволять впоратися зі станами невизначеності й тривоги.

### **Список використаних джерел**

1. Булайтіс А. Щодо питання розробки програмно-апаратного симулятора професійно-психологічної підготовки піротехніків ДСНС // Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи: IV міжнар. наук.-практ. конф. 2023. С. 345-347.

2. Перелигіна Л.А., Овсяннікова Я.О., Кердивар В.В. Роль медіареабілітації у відновленні психічного добробуту після травматичних подій: перспективи дослідження та практичні застосування. Наукові перспективи: журнал. 2024. №3(45) 2024. С. 1246-1258.

3. Платонов В.М. Важливість психологічної роботи з піротехніками державної служби України з надзвичайних ситуацій. Проблеми та перспективи забезпечення цивільного захисту: матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. Харків: НУЦЗУ, 2024. С. 351. Українською та англійською.

4. Платонов В.М. Проблемні питання психологічного супроводу діяльності піротехніків Державної служби України з надзвичайних ситуацій. «Актуальні питання роботи з персоналом у складових сектору безпеки та оборони»: Збірник тез науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 27

лютого 2024 року), Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2024. С. 119-122.

5. Цокота В.Р. Міжнародний досвід використання методу експозиційної терапії у віртуальній реальності в умовах відновлювального періоду учасників локальних військових конфліктів. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології: монографія / за заг. ред. В.П. Садкового, О.В. Тімченка; НУЦЗУ. Х.: ФОП Мезіна В.В., 2017. С. 463-476.

6. Makarov, Y., Hassiev, S., & Pasichnyk, A. The use of virtual reality in the training of pyrotechnics department heads of the state emergency service of ukraine. In The XII International Scientific and Practical Conference «Youth, education and science through today's challenges», December 04-06, 2023, Bordeaux, France. 454 p. (p. 405-407).

## **СУЧАСНА ВОЄННО-ІСТОРИЧНА НАУКА ТА ВИКЛАДАННЯ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ В ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ЗМІН**

*С. Фалько, кандидат історичних наук, доцент*

*Національна академія Національної гвардії України, м. Харків*

Фундамент воєнної науки ґрунтується на досвіді попередніх війн та наукових дослідженнях з різних питань воєнної історії. Жодне принципове питання воєнної теорії взагалі і воєнного мистецтва зокрема не може успішно вирішуватись без креативного використання цього досвіду, оскільки він є джерелом і підґрунтям модернізації сучасних Сил безпеки та оборони України.

Засвоєння воєнно-історичного досвіду командирами Сил безпеки та оборони України дозволяє розуміти сутність і зміст тих явищ і процесів у військовій справі, які існують і відбуваються сьогодні, а також прогнозувати основні напрями й тенденції розвитку сучасного воєнного мистецтва.

Фундамент становлення справжнього патріотизму – знання тем історії війська України та історії воєнного мистецтва. Ці знання – криниця мудрості еліти офіцерського корпусу будь-якої країни. Набуті офіцером знання з воєнної історії, історії українського війська є необхідними у його подальшій службово-бойовій діяльності.

Працюючи багато років із військово-історичними матеріалами, автор дослідження дійшов висновку, що спираючись на керівні документи щодо організації військово-історичної роботи в Збройних силах України необхідно детально знайомитись і з останніми досягненнями наукової галузі у цьому напрямі.

Мета доповіді полягає у пошуку нових підходів до опанування воєнно-історичних дисциплін у вищих військових закладах України, розвитку

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ**

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ  
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ  
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

Відповідальний за випуск *В. Кротюк*

Комп'ютерна верстка *К. Яндола*

Комп'ютерний дизайн обкладинки *Д. Клочко*

Техн. редактор *М.В. Дудко*

Коректор *Н.К. Гур'єва*

Формат 60 × 84/16

Ум.-друк. арк. – 6,00

Підписано до друку 19.05.2022

Ціна договірна      Тираж 100 пр.      Зам. 0329-17

Видавництво Харківського національного університету

Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2535 від 22.06.2006 р.

Адреса видавництва: 61023, Харків-23, вул. Сумська, 77/79

Віддруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В.В.

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Запис № 2480000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137

тел. (057) 778-60-34 e-mail: bookfabrik@mail.ua